

Одеській національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет психології та соціальної роботи
Кафедра загальної психології та психології розвитку собиститості

Дипломна робота

бакалавра

на тему: «Порівняльний аналіз параметрів безпорадності у чоловіків та жінок»

«Comparative analysis of helplessness parameters in men and women»

Виконала: студентка денної форми навчання

напряму підготовки 6.030102 Психологія

Альошкіна Марія Валеріївна

Керівник к.психол.н., доц. Акімова Л.Н. _____

Рецензент к.психол.н., Дементьєва К.Г. _____

Рекомендовано до захисту:

Захищено на засіданні ЕК №

Протокол засідання кафедри

протокол №__від___.2018 р.

№ 10 від 6.06.2018 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

Завідувач кафедри

Голова ЕК

Кіреєва З.О.

Родіна Н.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичний аналіз проблеми особистісної безпорадності в психології.....	5
1.1 Визначення поняття особистісної безпорадності в психології.....	5
1.2 Природа безпорадності та умови її формування.....	10
1.3 Компоненти особистісної безпорадності.....	13
1.4 Гендерні особливості особистісної безпорадності.....	18
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. Емпіричне дослідження параметрів безпорадності у чоловіків та жінок.....	26
2.1. Організація та методика дослідження.....	26
2.2. Аналіз результатів дослідження жінок у віці 20-22 років.....	30
2.3. Аналіз результатів дослідження чоловіків у віці 20-22 років	34
2.4. Порівняльна характеристика та рекомендації з корекції показників особистісної безпорадності.....	38
Висновки до другого розділу.....	42
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вперше на беспорядну поведінку, яка характерна не тільки для людини, але і для тварин, звернув, свого часу, увагу І. П. Павлов, проводячи експерименти з собаками по формуванню у них умовних рефлексів. Соціально-психологічні дослідження беспорядної поведінки на людях поновилися в США через приблизно двадцять років після спостережень, створених Павловим. Було з'ясовано, що беспорядна поведінка людини може з'являтися і виявлятися у нього по двох основних групах причин. Одна з цих груп пов'язана з ситуацією, в якій опинилася людина в даний момент часу, інша породжується його власними, індивідуальними особливостями. [2]

Виниклий в останні роки інтерес до вивчення беспорядності є певною реакцією наукової спільноти на зростання неконтрольованих подій і складних ситуацій, з якими стикається сучасне суспільство. Проблема особистісної беспорядності зачіпає багато сфер життєдіяльності сучасної людини, має дуже широке поширення: в навчанні, політиці, спорті, професійної діяльності і яскраво проявляється в складних життєвих ситуаціях. Так само, ця тема зачіпає питання прояв слабкості на гендерну рівні. Який поки що, не до кінця вивчений.

Для розуміння феномену особистісної беспорядності доцільне виявити компоненти беспорядності, що розкривають її психологічний зміст, встановити взаємозв'язок беспорядності з властивостями особистості, визначити особливості її прояву у чоловіків і жінок.

Об'єкт дослідження: особистісна беспорядність.

Предмет дослідження: індивідні статеві розбіжності в прояві особистісної беспорядності.

Мета дослідження: на підставі теоретичного аналізу визначити компоненти особистісної беспорядності, дослідити індивідні статеві відмінності в її прояві.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні **завдання**:

1. На основі теоретичного аналізу психологічних концепцій та досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів визначити погляди на проблему особистісної безпорадності, її компоненти.

2. Вивчити особливості прояву компонентів особистісної безпорадності у юнаків та дівчат.

3. Дослідити статеві відмінності в прояві особистісної безпорадності; надати рекомендації з корекції безпорадної поведінки.

Методи дослідження – теоретичні: аналіз, систематизація теоретичних положень з досліджуваної теми; емпіричні: опитування, використання діагностичних методик, якісний та кількісний аналіз результатів дослідження.

У ході емпіричного дослідження було використано наступні **психодіагностичні методики**:

1. Методика діагностики тривожності і депресії (ТіД)
2. Тест Ромека «Впевненість у собі»
3. Тест Ассінгера «Агресивність у спілкуванні»

Вибірку опитуваних склали 40 людей, віком від 20 до 22 років. За гендерним показником серед опитуваних було 20 чоловіків та 20 жінок. Усі студенти вищих навчальних закладів.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (із 48 найменувань). Ілюстрована за допомогою 3 таблиць, 1 рисунку, і викладена на 49 сторінках комп'ютерного набору. Основний зміст роботи викладено на 42 сторінках.

ВИСНОВКИ

1. На основі теоретичного аналізу психологічних концепцій та досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів ми визначили поняття особистісної безпорадності - це стійка мотиваційна характеристика людини, що формується в процесі розвитку під впливом взаємин з оточуючими, та здатністю вирішення завдань завдяки своїм знанням та вмінням.

Особистісна безпорадність є багатокомпонентна структура. Д.А.Цирінг виділяє 4 компоненти: вольовим, емоційним, когнітивним і мотиваційним. Покомпонентне вивчення самостійності як системної якості суб'єкта дозволило виділити в кожному з цих компонентів домінуючі психологічні характеристики суб'єкта: в емоційному - впевненість, емоційну стійкість, життєрадісність, в мотиваційному - виражені ціннісні орієнтації, мотивацію досягнення, високий рівень домагань, інтернальність локус контролю, в вольовому - цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, витримку, відповідальність, в когнітивному - оптимістичний атрибутивний стиль, гнучкість мислення, креативність.

В.Шиповська також представляє безпорадність багатокомпонентною, та виділяє 6 компонентів: поведінковий компонент виражається в складному орієнтуванні в непередбачуваних і мінливих складних ситуаціях, щоб уникнути соціальних контактів, пов'язаний з пасивністю, інертністю, астеничної поведінкою; когнітивний - виражається в труднощах осмислення ситуації, переробки інформації, до нездатності ухвалювати адекватні рішення для вирішення проблеми, служить інтегральним показником стресу, дезінтеграції і дезадаптивності особистості, афективний - виражається в тривожності і песимізмі, пов'язаний з емоційним реагуванням на стрес, відволіканням і з самооцінкою, компонент захисного емоційного відсторонення, компонент перенапруги, компонент розгубленості.

2. Розглянувши особливості прояву компонентів особистісної безпорадності у юнаків та дівчат можемо зробити такий висновок, що передумови формування особистісної безпорадності однакові, але під час дорослішання компоненти розвиваються по різному, у зв'язку с різними факторами життя та реагування на них. Наприклад, швидко змінююча соціально-економічна ситуація пред'являє нові вимоги, з якими людина не завжди може впоратися. Причиною постійної непевності в собі треба шукати в дитинстві, адже саме в цей період життя неймовірна сприйнятливність маленької людини до чужих оцінок і чужої думки поєднується з неможливістю адекватно дивитися на світ і критично оцінювати навколишню дійсність. Та також характерним для прояву агресії є протівореччя з'являються на різних життєвих етапах, наприклад, що розвиваються потреби особистості і можливостями їх задоволення. І все це детермінує безпорадність.

3. Статеві відмінність у прояві особистісної безпорадності дослідженні не були. Причини та наслідки безпорадності однакові як для чоловіків, так і для жінок. Але прояв цієї черти можна побачити більш у жінок. Жінки більш схильні до румінації, глибокого аналізу ситуації, та тому жінки і чоловіки реагують та вирішують по різному невдачі у своєму житті.

Їх можна коректувати атрибутивною терапією, яка направлена на створення оптимістичного стилю пояснення невдач та успіхів, та також завдяки корективувці окремих компонентів особистісної безпорадності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер А. Виховання дітей. Взаємодія статті. / А. Адлер. – Ростов н/Д: Фенікс, 1998. – с. 276 - 300.
2. Алтунина І. Р. Соціальна психологія / І. Р. Алтунина, Р. С. Немов. – Москва: Ю-райт, 2015. – 133 с.
3. Веднеєва К. В. Мотиваційний компонент особистісної безпорадності на різних вікових етапах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.13 "Психологія розвитку, акмеологія" / Веднеєва К. В. – Челябінськ, 2009. – 117 с.
4. Гегель Ф. В. Лекції з філософії історії / Ф. В. Гегель. – Спб: Наука, 1993. – 477 с.
5. Герріг Р. Психологія і життя / Р. Герріг, Ф. Зімбардо. – Спб: Пітер, 2004. – 700 с.
6. Головін С. Ю. Словник практичного психолога / С. Ю. Головін., 1998.
7. Гофман А. Б. Сім лекцій по історії соціології / А. Б. Гофман. – Москва: КДУ, 2005. – 204 с. – (7).
8. Гребень Р. Ф. Психологічні тести для професіоналів / Р. Ф. Гребень. – Мінск: Сучасна школа, 2007. – 450 с.
9. Гусєва Ю. Є. Вивчена безпорадність і її формування у дітей: гендерний аспект / Ю. Є. Гусєва., 2015. – с. 34 - 43 – (Дитячий садок: теорія і практика). – (7).
10. Дьомін А.Н. Особистість в кризі зайнятості. Стратегії та механізми подолання кризи. - Дьомін А.Н. – Краснодар: Кубанський держ. Ун-т, 2004. - 313 с.
11. Дучимінська Т. Подолання особистісної безпорадності студентів у навчальній діяльності / Т. Дучимінська, Л. Малімон. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015.

12. Здравомислова Е. А. Дослідження жінок і гендерну на Заході і в Росії / Е. А. Здравомислова., 1999. – с. 177 - 185 – (Суспільні науки і сучасність). – (6).
13. Змановська Є. В. Девиантологія / Є. В. Змановська. – Москва: Академія, 2004. – 288 с.
14. Изард К. Е. Психологія емоцій / К. Е. Изард. – Спб: Пітер, 2002. – 464 с.
15. Ільєнков Е. В. Філософія і культура / Е. В. Ільєнков. – Москва: Политиздат, 1991. – 4 с.
16. Ільїн Е. П. Пол і гендер / Е. П. Ільїн.. – (Майстри психології).
17. Карєлін А. Велика енциклопедія психологічних тестів / А. Карєлін. – Москва: Ексмо, 2006. – 416 с.
18. Клецина І. С. Від психології статі - до гендерних досліджень в психології / І. С. Клецина., 2003. – с. 61 - 78 – (Питання психології; 1).
19. Клецина І. С. Гендерна психологія / І. С. Клецина. – Спб: Пітер, 2009. – 496 с.
20. Ключко В. Є. Психологія інноваційної поведінки / В. Є. Ключко, Е. В. Галажінській. – Томськ: ТГУ, 2009. – 240 с.
21. Ключко О. И. Гендерна педагогіка і психологія: навчальний посібник / О. И. Ключко. – Москва-Берлін: Директ-Медиа, 2015. – 115 с.
22. Кон І. С. Чоловічі дослідження: мінливі чоловіки в світі, що змінюється / І. С. Кон, І. А. Жеребкіна. – Харків, 2001. – с. 562 - 606 – (Введення в гендерні дослідження)
23. Кристал Ф. Інтеграція-самоцілення. Афект, травма і алекситимія / Ф. Кристал. – Москва: Інститут загальногуманітарних досліджень, 2006. – 300 с.
24. Кризиси професійного розвитку і ресурси особистості в період юності та ранньої дорослості / [Л. А. Головей, Н. О. Александрова, М. В. Данилова та ін.]. – Спб: Вісник Санкт-Петербурзького університету, 2013. – (16).
25. Лабунська В. А. Ромек В.Г.: Впевненість в собі як соціально-психологічна характеристика особистості / В. А. Лабунська. – Москва: Гадаріки, 1999. –

- с. 207 - 226– (Соціальна психологія особистості в питаннях і відповідях: Учеб. посібник).
26. Лапланша Ж. Словник з психоаналізу / Ж. Лапланша, Ж. Понталіс. – Москва: Вища Школа, 1996. – с. 70 - 71
27. Лосєв А. Ф. Філософія. Міфологія. Культура. / А. Ф. Лосєв. – Москва: Политиздат, 1991. – 525 с.
28. Маслов М. М. Про аутодеструктивні явища, механізми, причини і наслідки прояву деструктивної агресії в актуальному соціальному просторів / М. М. Маслов. – Новосибірск: НГТУ, 2016.
29. Маслоу А. Психологія буття / А. Маслоу., 1997.
30. Мей Р. Відкриття буття / Р. Мей., 2004. – 242 с.
31. Первін Л. Психологія особистості: Теорія і дослідження / Л. Первін, О. Джош., 2000. – 607 с.
32. Пірожков В. Ф. Кримінальна психологія / В. Ф. Пірожков. – Москва: Ось-89, 2007. – с. 62
33. Райх В. Аналіз характеру / В. Райх., 2000.
34. Роджерс К. Мистецтво консультування і терапії / К. Роджерс., 2002. – 976 с.
35. Семенова О. О. Гендерні відмінності мотивації: соціокультурному контексті / О. О. Семенова, Н. В. Чопюк., 2014. – (Філологія і культура).
36. Сидоров К. Р. Тривожність як психологічний феномен / К. Р. Сидоров., 2013.
37. Спилбергер Ч. Концептуальні та методологічні проблеми дослідження тривожності / Ч. Спилбергер. – Спб, 2001.
38. Файн Б. Д. Психоаналітичні терміни і поняття: Словник / Б. Д. Файн, Б. Д. Мура., 2000. – 233 с.
39. Фрейджер Р. Особистість: теорії, експерименти, вправи / Р. Фрейджер, Д. Фейдимен. – Спб: Прайм, 2002. – 615 с.
40. Фромм Е. Душа людини / Е. Фромм., 1992. – с. 329 - 430

41. Хірто Д. С. Спільність вивченої безпорадності в людині / Д. С. Хірто, М. Е. Селігман., 1975. – с. 311 - 327 – (Особистість і соціальна психологія; 31).
42. Хол К. С. Теорії особистості / К. С. Хол, Т. Ліндсей. – Москва: Ексмо-пресс, 1999. – 269 с.
43. Цірінг Д. А. Психологія особистісної безпорадності : дис. канд. псих. наук : 19.00.01 / Цірінг Д. А. – Томськ, 2010. – 456 с.
44. Цірінг Д. А. Феномен вивченої безпорадності в онтогенезі особистості : дис. канд. псих. наук / Цірінг Д. А. – Челябінськ, 2001
45. Цірінг Д. А. Співвідношення особистісної безпорадності і суміжних з нею психологічних феноменів / Д. А. Цірінг., 2009.
46. Цірінг Д. А. Сучасні підходи до корекції вивченої безпорадності у дітей та підлітків / Д. А. Цірінг., 2008.
47. Шиповська В. В. Особистісна безпорадність: особливості прояву в складних ситуаціях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.01 "Общая психология, психология личности, история психологии" / Шиповська В. В. – Краснодар, 2009. – 199 с.
48. Яковлева Ю. В. Феномен самостійності (на матеріалі юнацького віку) / Ю. В. Яковлева., 2008. – с. 161 - 165 – (Вісник Багаттям).